

MARJA HELANDER

Taaidâtyejeh Säämi kulttuurkuávdáš Sajosist Staatâ taaidâčuágaldâh / Staatâ taaidâtyejitoimâkode tiilámtyejeh

“Tuoddârist”

Piegâ cáimim, ohtuunis laajišsuávvááh láá muu jiegaláš päikkienâdâh. Toh láá cieggâm muu mielân jo pârni vuodâ čuoigammaadhijn, iäččán šoddâmkuávlun Učjuuvâst. Laajišsuávváa sierânâsjiešvuotâ lii ton pyellim še vorâsin tâi jiänjum häämist. Nuuvtpa tot lii tovlâ jieijâs uásild adelâm máhđulášvuodâ säämi puásuituálu já aassâm viđánmân tuodârpajosáid.

Tuoddârist -čuovâtuáijân lam halijdâm sirded laajišsuávvái häämi, pyehtid pitá meccikuávlust Aanaar sijdáid. Ko čuovâ pástá tyejeest, te tot lááčá assosiaatioid meid kolgee juuhân já kenski joba kuovsâkkássáid-uv.

“Nuuvt puoh šiärrájah”

Kyevtiuásásáš tyeji uázui aalgâ učjuvlii iäččán Piera Johannes Helander škoovlâst 1950-lovvoost nuurrâm Säämi šaddoin. Šadoh lijji kuškâdum já kiddejum nommâkilgolijgu in herbaarion adai šaddočuágaldâhân. Jyehi šaddo lâi tárkká tiedâlâvt luokittállum jieijâs juávkun. Movtáskim ton ruossâlâsvuodâst, mii lâi šadoi muččâdvuodâ já maan gâhâmásášvuodâ sehe ulmuu luokittállâm- já luávkudemtárbu kooskâst. Siämmást mielân pajanii sämmilij historjá já viggâmušah luokittállâđ sämmilij vyeleeb náálán kullen. Vala 1930-lovvoost Aanaarjäävri Hävdieennâmsuollust láá kuáivum sämmilij uáiviskáálžuid näliopâlâš tutkâmušâi várás (skáálžuh láá tastoo macâttum).

Tuáijân láá kovvejum 30 onnáápeeivi sämmilii. Vuáđđun lii Statistiikkuávdáá já Sämitige vaaljälâvdikode ive 2011 statistiik. Tast Suomâ suullân 10 000 sämmilâžžâd láá juohum ahejuávhui mielđ sämikuávlust ässeid, Suomâ eres kuávlun ässeid sehe olgoenâmjijn ässeid. Ulmuuh láá še juohum eenikielâ mielđ. Kielâlâš jyehim lii kuittâg váddâsub äšši: Sämitige mielđ statistiikâid kalga aneed tuše sunde adeleijen, ko vuálá 18-ihâsij eenikielâ almottem tábâhtuvá masa sattummielđ já jienâvuogâdvuodâlijn-uv maan gah kyedđih almoothánáá eenikielâs. Ulmuu eenikiellân luvâtâlmân merkkejuvvoo talle suomâkielâ. Ton lasseen maan gah tobdeh jieijâs kyevtkielâlâžžân.

Muu kuvvim 30 ulmuu ahe-, kielâ- já aassâmsajeuásih västideh prosentuaallâvt taan ovdeláá mainâšum statistiik faktaid. Jyehi ulmuu paaldâst lii siemin šaddočuágaldâhânkilgool, mast čialgâ eres lasseen ulmuu aassâmsaje já eenikielâ. Mietimielâlâvt-uv juurdâštijn tuše 10 olmožid 30:st sárnuh eenikielân is sämikielâ, já taan love ulmuu juávkun šiättá fáárun tuše ohtâ aanaarkielâ já ohtâ nuorttâkielâ sárnoo olmooš. Kuuvij ulmuuh láá še miäruštállum tiedâlâvt já oovtčielgiittâslâvt Homo sapiens -šlaajân kullen, vyeštíčaskosin puáris nälimiäruštâlmáid, moh onni sämmilij vyeleeb näällán kullen.

Tyeje nubbe uási lii stuorrâ čuovâkove, mast tuodârenâduv oolâ láá kovvejum taah herbaario šadoh. Toh hämmejah ornamentlágán ase mii oñattuš oolmij kuávlun, luovvânmain miäruštállâm já luokittállâm čulhoost.

Lasetiäđuh: Taaidâr Marja Helander, p. 040 707 3631, marja.helander@saunalahti.fi
Taaidâčallee Erika Hyyryläinen, p. 0400 847 026, erika.hyyrylainen@fng.fi